

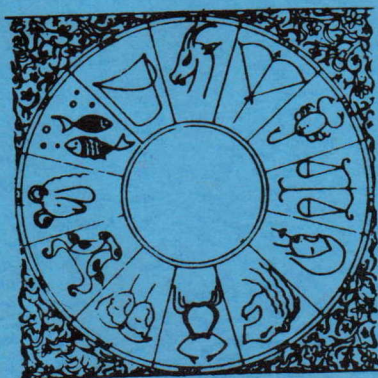
R

[0013]

הדהוד ושיד

לעשרת ימי תשובה

מקראה

ועדת החגים הבין קיבוצית.
 ערב ראש השנה תשל"ח.
 לניני

1977

20/11/71

שלוש-מאות וששים וחמש פעמים
סובבת הארץ סביב צידה צד שהיא
סובבת את שמשה היא, וחוזר חלילה.
האדם חג את המחזוריות הנצחית הזו
העולה עליו ובלתי מותנית בו -
ובעלחמותו.

לאדם עצמו נתנים החיים אשר יש
להם סייג ואשר הם בני חלוף. ובאשר
יש רוח לאדם - הוא עומד בפני חידת
חיי המקסימה ורוחו אינה עשית פלג
ואינה מתדכאה. כי יש טעם לחיים.
כי יש עבר ויש עתיד והחיים הם קטע
מן הנצח. האדם מלא צר של חיים
וכוח צידה. "כי הנה אני נתן לפנך את
החיים ואת הטוב ואת המוות ואת
הרע... ובחרת בחיים."

מכאן הרגשת הכוח ויצר התקון הטעם
והקסם של החיים. זוהי חידה אשר
בעאמצי האדם בן-חלוף במרוצת
הדורות תלויה פתרונה. מכאן מיטב
המאויים האנושיים הנמסדים מדור-
לדור.

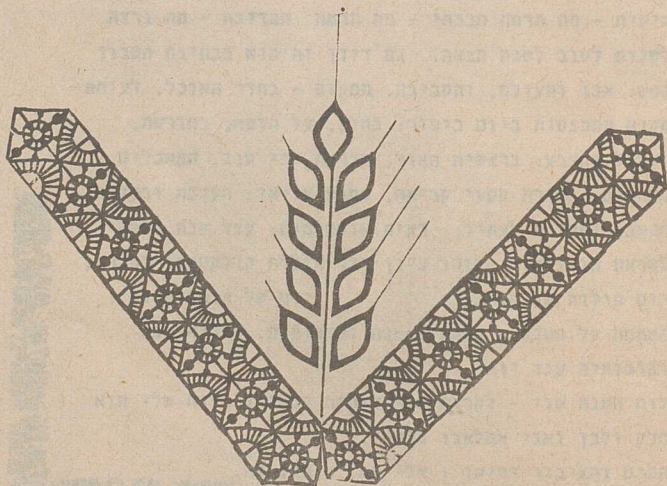
מכאן מאמציו הכבירים ליצור
חברה חדשה.

אמונות העבודה - מרטין כוכר

שני מיני עיתות יש באנושיה. עיתות אמונה ועיתות חוסר-אמונה. באומרי "אמונה" אין אני חושב כאן את התמונה באיזה דבר מסויים, כי אם רוח האמונה כלפי החיים, את ה"אף-על-פי-כן" שבלב האדם.

בין עיתות האמונה ובין עיתות חוסר-האמונה אין להבדיל על פי המלים שהן משיחות. ישנן עיתות של חוסר אמונה, האוהבות לדבר על האלוהים, ישנן עיתות אמונה העוסות שתיקה על הסוד הזה.

אבל אפשר להבדיל ביניהן על פי סימנים אחרים. בעיתות האמונה עובדים האנשים ברצון; כשם שמאמינים בחיים, כך הם מאמינים גם בעבודה. בעיתות חוסר האמונה, נושאים האנשים בעבודה כנשוא בעול הכרחי, שאי אפשר להשתחרר ממנו. בעיתות אמונה מגלים האנשים את הברכה הצפונה בקללה זו של "בזיעת אפך"; בעיתות חוסר אמונה, הם שוכחים את הברכה ורואים את הקללה בלבד.

אבידור הכהן: הקושי בשני המועדים הנייל נעוץ במרכיבים המיוחדים שלהם, בהשואה למועדי שלוש רגלים: אין בהם המרכיבים של היסטוריה וחקלאות.

בחברה הלאומית חילונית של הקיבוץ העימות עם האל אינו תופס. גם אם לגבי כל יהודי קיימות שלוש אפשרויות בנידון: א) עמות ב) חוסר עמות ג) פשרה. בקיבוץ קיים האדם. לכן העמות הינו פנימי: בתוכי, ביני לבין מצפוני. העמות הוא האדם עם עצמו, אדם עם חברתו.

ראש השנה בעקרון של ה ת ח ד ש ו ת. (ואת יום כיפור כעקרון של חשבון נפש) צורת הביטוי: התחדשות באמצעות השמחה והתקוה. כיצד נציין את ראש השנה: בסיפוק של יחס כלפי השנה היוצאת והתויית חוטים לשנה הבאה, כהתחדשות. בחיוב, בשימחה.

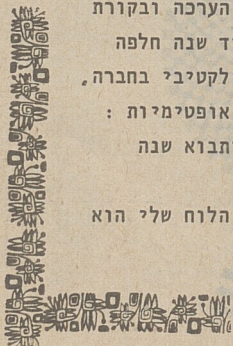
ואשר למוטיב הערכי: במרכז האדם: אני עם עצמי - עם חברתי - עם עמי - עם האנושות. ראיית המעגלים הגדולים: מה תרמתי אישית - מה תרמה חברתי - מה תרמה המדינה - מה נרצה לשנות לטוב לשנה הבאה. גם דיון זה הוא בבחינת חשבון נפש: אנו והעולם, והסביבה. המקום - בחדר האוכל. לעומת מקום התכנסות ביום כיפור: בחוץ, על הדשא, בחורשה. הצליל והצבע: בראשית האור, הברכה, כי טוב. המאכלים כסמלים. בחירת קטעי קריאה, כמבע אידאי: הערכה ובקורת מהעבר ותקוות לעתיד. ראייה אופטימית: עוד שנה חלפה לקראת הגאולה. זהו ציון יום הולדת קולקטיבי בחברה, יום הולדת של שנה.

השמחה על השנה היוצאת - שנה וברכותיה. ותבוא שנה וברכותיה עוד יותר -

לוח השנה שלי - לקראת 365 הימים הבאים: הלוח שלי הוא חלק ולבן ואני אמלאנו במעשי.

הפרט והציבור יחשו: אני פה. אנחנו פה.

האדם והעדה אינם בודדים - יחדיו.

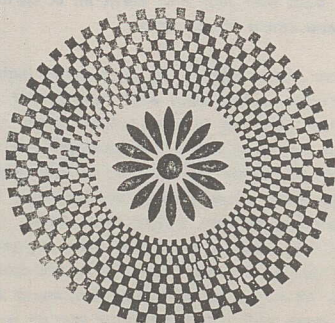

בכל משברי שפקדוני לאורך הדרך — דבר אחד לא נשבר. לא חדלתי להיות אדם מאמין. אף בגדול שבשיברוני לא נתמוטטה אדמת אמונתי. אמונה — מרכזה העבודה, נשמתה — תפילה. אין שירה אמיתית, שאינה בבחינת תפילה. בשבוע הראשון להיותי בארץ עמדתי ליד הכותל המערבי. אימי ז"ל היא לא ציוותני דבר. שכן לא נפרדנו. עמדתי במרחק של פסיעה מהכותל, מן האבנים. והרגשתי שאיני שייך. שהנני נטוע בהווייה אחרת. שלא פסעתי צעד נוסף. אך מישהו משך בשרוולי, ביקש שאצטרף למניין. חבשתי כובע, הצטרפתי למניין. אמרתי תפילת מנחה, והגעתי.

זהו דבר יהודי, היותר ייחודי שביהדות, להיות אחד במניין. לדעת כי התשעה זקוקים לעשירי, והאחד לתשעה. אפשר זה הדבר המשמעותי ביותר שביהדות. ואין דבר יותר ייחודי ויהודי בתנועה זו בה חונכתי. תפילתי תמיד להיות אחד מכולם. שמילותי הטובות יצטרפו למלים, שממלמל הציבור. גם הקרוב לתיבה, הוא העובר לפני התיבה — ולא יותר.

אין משמעות לחיים, אם הם לעצמם. רק בזיקתם אל ההווייה, אל המלים שבאו עדיך — ובאים מרחוק לקראתך, יש משמעות לעמידה. אחד — אבל אחד בצבור.

אבא קובנר

× „הימים הנוראים“

ראש השנה ויום כיפור מעמידים את „אחרית הימים“, את גאולת העולם, בתוך ההווה, כאילו פסק שטף הזמן והנפש באה עד גדות מנוחתה. תקיעת השופר בשעה המרוממת ביותר בראש השנה עושה אותו ליום־דין. המשפט לאלוהים, שזמנו באחרית הימים, קם ויהי ברגע זה של ההווה. אמנם לא המשפט על העולם, שזמנו באמת באחרית הימים, כי אם המשפט על היחיד. כל יחיד מקבל את גורלו הוא כפי מפעלו הוא. בראש השנה הם נדונים לפי מעשיהם בשנה שנסתיימה ונגוזה ויכתבון לשנה החדשה, המתחילה זה עתה. וביום צום כיפור, בעבור המועד האחרון של „עשרת ימי תשובה“, של זמן הערעורים, יחתמון. השנה נעשית נציג מוסמך של הנצח. בחזרה השנתית של יום־הדין משתחרר הנצח מכבלי המרחק הנעלם; מעתה הנצח הוא פה, היום, ניתן בידי היחיד ואוחז בחזקה בידי היחיד. הוא איננו רק חוליה בשלשלת הדורות של בני עמו, בשלשלת הדורות של גוי ואדם. חסל כרגע סדר היסטוריה, חסל כרגע כל פרשת התחמקות. „היום הרת עולם“, היום יעמיד במשפט כל יציר ויציר, כל יחיד ויחיד. היחיד עומד לפני כס הדין, באופן ישיר. אמנם הוא עומד בתוך קהל העדה, הוא אומר „אנחנו ואבותינו“. אך „אנחנו“ ביום הזה איננו „אנחנו“ של כל ימות השנה, בניו ובני־בניו של העם החיסיוני. על חטא“ שלנו היום איננו העבירות על המצוות המפרידות בין

ישראל לעמים. היחיד עומד היום לדין על חטאי בני אדם פשוטים כמשמעם. רק החטאים האלה נזכרים, נענים ומודגשים בשורה ארוכה ומרעושה, המחפשת חפש מחופש בכל מחבואי לב האדם, שהוא תמיד חומר אחד, חושפת את כל מערומיו ומכריחה אותו להודות על הכל, על הכל.

וכך חוזר האדם הישראלי אל מקורו ושרשו האנושי ובאמרו אנחנו „אשמנו, בגדנו, גזלנו“, ובהכותו בכפו על זהוה ובהרגישו עצמו חלק מן אותה הכללות „אנחנו“, הרי הוא באותה שעה לא רק חלק מן העדה המתפללת אלא גם איבר מנופה של האנושות כולה, מן „כל הברואים“ כולם. כשם שהשנה נעשית ב„ימים הנוראים“ נציגו של הנצח, כך ישראל נעשה נציגו של המין האנושי. ישראל מתפלל „עם העבריינים“ מבפנים ומבחוץ. כי כל אדם חוטא. אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. הנשמה טהורה היא בבואה מבית היוצר של הבורא, אך היא מסתבכת בבית־היצרים של לב האדם העקוב מאוד. ואם גם הוא מתגבר לכופ את יצרו, להשתלט על הניגודים שבקרבו ולאחות את קרעי לבבו — ביום הדין מתגלה שלא עמד בנסיון, שלא שמר את נדרו, והוא בכל התעלותו אינו ביום הדין אלא ילד תועה ועזוב הזקוק לחסד אלוהיו ולרחמיו על כל מעשיו.

פרנץ רוזנצוויג

מזל מאזנים

אכן היא זכות לעמוד בדין

אכן - חובה.

לראות את עצמך בראי,

בטוב ברע,

אכן אני עצמי עומד לדין

במאזני שלי,

יהי לי הדבר לזכות.

א.י.

(פלמחים)

ברכה בפתיחת ערב ראש השנה

ערב טוב וחג שמח !

ראש השנה - מהו לנו ? ובחוקע תקיעות בשופר -

לפני מי נעמוד לדין ?

לא, אין אנו מנותני הדין לפני בוראנו -

אף כי נותני דין אנו - ורואים עצמנו

"תלויים ועומדים" לא בימים הנוראים בלבד,

אלא כל ימות השנה. אין אנו מקיימים בין מנחה

לשקיעה "תשליך" רווי רגשי חרטה למען יבלעו

חטאינו במצולות ים, אלא שופטים ודנים עצמנו

כל ימות השנה.

אין אנו מקיימים עשרת ימי תשובה, אלא חיינו

עומדים על התשובה והסליחה בין איש לרעהו.

יש רטס בלב בהביאנו טוב יבולינו, יבול שנת

תשלי"ח - תגורנה. עמרינו גדושי מעט, רוויי

שמחות אף כי חוטים של עצב ומכאוב נשזרו לתוכם

לא אחת השנה.

עמוסה היא העגלה, שכן עמסנו עליה נתיבי

אדם ועולם: ידענו את האבל בלוותינו את

חברינו בדרכם האחרונה. דאגנו לחולים

וחרדנו למחלימים, שתפנו עצמנו בצערם של

ידידים, ושמחנו שמחות קטנות וגדולות

במשפחה הקטנה והגדולה. הנה, יש בינינו

חברים ופניהם לגבורות, יש בעלי יובל, יש

בני עשרים, ובני העשרה אשר מתחילים לצעוד

צעדיהם עמנו, יש על סף הגבורות, יש בפריחת

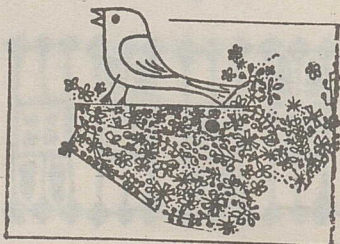
הילדות -

ואחרון אחרון יש שראו אור עולם

בתשלי"ח התינוקות שהתברכנו בהם
 בבית, ועוד נכדים ונכדות באשר הם.
 היו גם מועקות, רגעים בהם העיקה העגלה
 והצירים חרקו, ממש חשבו להתפרק...
 כל אלה חווינו בצוותא, דאבנו, חרדנו,
 כאבנו והכאבנו, וגם שמחנו - תמיד
 מתוך היחד ! לא בתרועה, שברים ותקיעה
 גדולה נבטיח את קיומנו • נקבל את פני
 השנה הבאה חזקים - ביחד. בוטחים
 במעשים שלנו, וחדורים בתקוות שלנו שכן גם שחרו
 של אי תשרי (תשלי") יקדמנו כשאנו שוחרים לטוב,

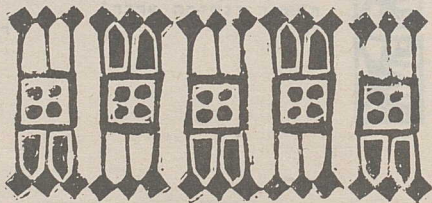
וכמהים לשלום !

חנה קציר - (משמר העמק)

רבי אליעזר היה מתפלל כך:

תשמרגו מן הפניות והגאות
 מן הכעס והקפדנות והעצבות
 והרכילות ושאר מידות רעות.
 ותצילו מקנאת איש מרעהו.
 ולא תעלה קנאת אדם על לבו
 ולא קנאתם על אחרים.
 אדרבא, זן בלבע שגראה כל אחד
 מעלת חבריו ולא חסרונם.
 ושגדבר כל אחד את חברו
 בדרך הישר
 והרצוי לפניך
 ולא תעלה שום שגאה
 מאחד על חברו, חלילה
 ותחזק אותנו באהבה אליך,
 שיהיה הכל נחת-רוח.
 אמן. כן יהי רצון.

התאמן בנשימה ארפה.

האדם רוצה לשמוע "כי טוב".

האדם רוצה לשמוע "אין פמורה".

ממש כמו אלהים "אין כאלהינו".

אפילו אלהים לא יכול להתקיים

בלי מלת עדוד.

התאמן בנשימה ארפה!

אל תחזק אתה את

הפנויות הטובות לעולם-הבא

הפה את הפנויות למעשים

כל עוד נשימה באפה.

יש בה חזון, אדם, יש בה אהבה.

הן לא תשאיר אותם בשביל תולעים

בעוד שבני-אדם מתהלכים ערירים

בשכול וגלמודיות, בכמיהה

חריפה לרעות.

הן לזרוע שלה להגיע לכתפו של

הזולת.

הן לנפשה להושיט יד.

התאמן בנשימה ארפה!

דבורה לוינסון

✕
שלמה טנאי **חשאת לב**

מה נותן העולם נחלה לכניו ?
מה שומר הוא להם מעולם למשמרת?
הוא נותן לכל בן, בלי הבדל, את פניו,
ונשמה שאיננה דומה לאחרת.

ונותן געגועים חזקים ללא פשר
געגועי אין-חלוף על שכרון הימים,
העפים בנעורים את מעוף הנשר,
וצונחים ללא עת ואינם קמים.

הוא נותן אהבה שאינה נשכחת,
את השמש, את אור הלילות היקר
את הקיץ, ריחות האביב שכשחת,
חלומות העוצמים עיניהם על הכר.

x

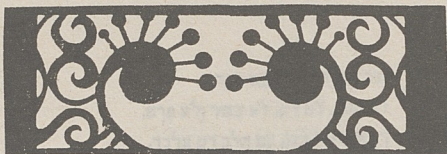

וְהַחֲגִים הָאֵהוּבִים
 וְחֻקּוֹת הַשָּׁנָה
 הַנִּפְלְאוֹת.
 עִם אוֹצַר הַרְיָחוֹת, הַפְּרָחִים,
 הַפְּרִי, הָעֵלִים וְהַרְוּחוֹת,
 וְעִם הָעֶרְפֶּל וְהַמָּטָר,
 הַשֶּׁלֶג הַפְּתוּאוֹמִי
 וְהַסֵּל,
 תְּלוּיִים עַל חוּס הַכְּמִיָּה

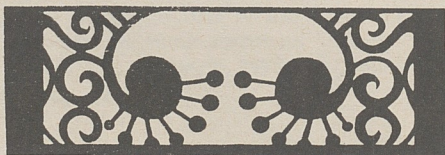
זלדה

אדם חי בעולם שאותו הוא עושה לעצמו,
 מן התאוות שבשרו מתאוה לעצמו
 ומן הנופיים שבהם הוא ממתיק לעצמו
 את הפחדים שבהם הוא מפחיד את עצמו
 ומן האהבה שאותה הוא אוהב לעצמו.
 ומן השנאה שאותה הוא שונא לעצמו
 ובקיץ הוא יוצא אל מחוץ לעצמו
 ובסתיו הוא חוזר חזרה לעצמו
 ורואה מה עשה לעצמו
 בקיץ ומה לא עשה לעצמו,
 מבחין בין זה לזה ומבין לעצמו.

נתן זך

טוב לָאָדָם הָיִית פֶּעַם בְּדוֹד.
 לֹא סִפֵּר, לֹא רָעוּ, לֹא צְבוּר וְלֹא פָרַט,
 רַק הוּא עִם לְבוֹ, עִם הַלֵּב רַק בְּלִבְדוֹ.
 טוֹב לָאָדָם הָיִית פֶּעַם בְּדוֹד.

וְטוֹב כִּי יֵצֵא פֶעַם רֵיק מִנְכַסְיָו.
 לֹא בַיִת, לֹא שְׂדֵה, לֹא נְדָרָשׁ, לֹא תִיב.
 רַק יִקְשִׁיב אֶל לְבוֹ וְיַחְרִישׁ חֶרֶשׁ רַב
 טוֹב כִּי יֵצֵא הָאָדָם מִנְכַסְיָו.

כִּי יִקְשִׁיב אֶל לְבוֹ וְיִבִין לְחַיִּי
 וְיֵדַע אֲשֶׁר יֵשׁ וְיַחֲוֹשׁ מִה תִיב.

ז. ש ז ר

א' אלול, תשי"ח
 באניה ת. הרצל

מיהו עשיר

הנתינה פירושה עשירות. לא האיש אשר רב לו הוא עשיר, אלא האיש המרבה לתת. האוגר החרד שמא יאבד משהו הוא, במובן הפסיכולוגי, איש עני, מרושש, ואחת היא כמה יש לו.

כל המסוגל לתת את עצמו עשיר הוא. הוא חי את עצמו כאיש היכול להעניק מעצמו לאחרים. רק איש המשולל כל מה שהוא מעבר לצרכי הקיום המצומ-צמים ביותר, עלול להיות בלתי מסוגל להינות ממע-שה המתן החומרי. אולם הנסיון מוכיח כי מה שאתה רואה בבחינת צרכים מינימאליים תלוי ב-אופייך לא פחות משהוא תלוי בקנייניך הממשיים. מודעת היא שהעניים נכונים לתת יותר מן העשי-רים. אף על פי כן, העוני מעבר לנקודה מסויימת עלול למנוע אפשרות הנתינה, והשפלתו מרובה כל כך, לא רק מחמת הסבל שהוא מסב במישרין, אלא מחמת העובדה שהוא שולל מן העניים את שמחת המתן. אולם תחום המתן החשוב ביותר אינו של הדברים החומריים, אלא נמצא בספירה האנושית המיוחדת. אין הוא בא על-מנת לקבל. הנתינה עצמה שמחה גדולה היא. כשאדם נותן, על כרחו בורא הוא משהו בזולתו, המחזיר אורו אליו. במתן של אמת מקבל הוא על כרחו את שמוחזר אליו, ודבר זה מגביר את הרגשת החיות של זולתו תוך שהוא מגביר את הרגשת חיותו שלו.

א. פרום

תקוה

אני מקוה שאתה שומע.
אני יודע
שאין בנה הרבה ממש כך
אמרו לי.
בכל זאת אני רוצה עוד פעם
לקוות לך
שאתה שומע איך אני מקוה.

✕

תקוהי ממכה כמו אילה.
היה זהיר. אל תחבקנה.
נפוץ זרד אחר ואיננה.
היהיה לנו כח
לעוד התקוה?

אני תקוה.

יחיאל מוהר

כשאדם מזמר ואיננו יכול להרים את קולו
ובא אחר לזמר עמו
ומרים את קולו
אז יכל גם הוא להרים את קולו.

זה סוד הדבקות רוח ברוח.

(אמירה חסידיית)

זו קורת גג הנופלת
 אֶלֶף שָׁנִים עַל רֵאשֶׁנו,
 זו תהום מתחוללת,
 זו תמיד ילדוּחֵנו.
 ומגזות עלינו עד מות –
 שְׁתֵּי תְהוֹמוֹת – תְּאוֹמוֹת.

אל נקנא בבית אחר,
 אל נקנא בסער אחר,
 אל נקנא בליה אחר.
 נברך על ביתנו,
 נמִדֵשׁ סְעִרְנוּ,
 שֶׁר לָךְ שִׁיר עֶרֶשׁ
 לֵיל הָרֶם.

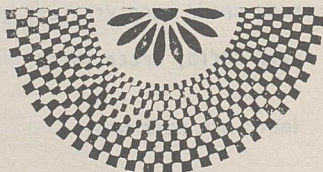
עֲצֵם אֶת עֵינֶיךָ, הָרִדִם
 יִשְׁמְרֶךָ הַלַּיִל הַרוֹעֵם.

ע. זוסמן

ביתנו סֵעַר
 ואין לנו בית אחר,
 עקור השער
 ואין לנו שער אחר
 ואין לנו סֵעַר אחר.

מהלכים קירותינו
 כיריעות ברוח,
 נקרר קורותינו,
 בין סומים ננוח.

זו סירת ביתנו
 על פני ים נפוח.
 אל תפחד, ילדי,
 מפני סער יהודי.
 אין לנו סער אחר
 אין לנו בית אחר.

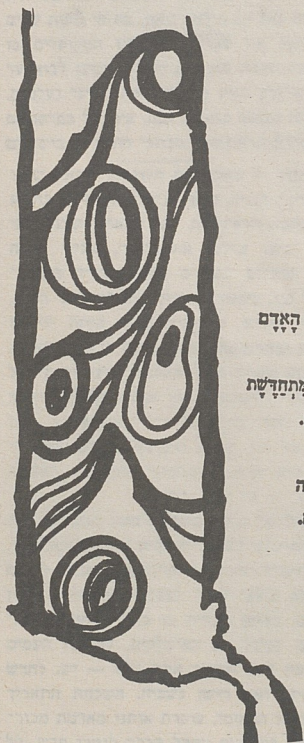
תפילה לשלום.

אבינו שבשמים, מלך שהשלום שלו, - אתה יודע על רבוי
המחלוקות וחילוקי הדעות ופרוד הלבבות שנתרבו מאוד
בדורותינו - בעוונותינו הרבים.

ועתה איני יודע כלל מה לעשות ואיך להתנהג, ואיך לדבר
ואיך לצפצף ואיך לרמז - ואיך להתפלל על זה, ...
יהי רצון מלפניך שתשים שלום בין עמך ישראל, ויתרבה עד
שימשך בין כל באי העולם ולא יהיה עוד שום שנאה וקנאה
ותחרות ונצחון וקינטור בין אחד לחברו, רק יהיה אהבה
ושלום גדול בין כולם, עד שיוכלו להתוועד ולהתקבץ יחד,
אחד עם חברו, ולהידבר זה עם זה ויוסברו זה לזה האמת,
ויזכירו זה את זה, להסתכל על עצמם היטב היטב בעולם הזה,
עולם החולף כהרף עין, כצל עובר -
אדון השלום, ברכנו לשלום.

(מתוך: איש חסיד היה)

יהי מנוח הימים
והימים לפי הנהגת
הלאומי שלנו

סידוקה על לוח השנים / נמ יונמ

כְּשֶׁאֲנִי אוֹמְרִים יוֹם רוֹאִים אֲנִי זִכְרוֹת חַיִּי
שֶׁל בֶּן-אָדָם עַל אֲדָמוֹת.
כְּשֶׁאֲנִי אוֹמְרִים שְׁבוּעַ וּזְכוּרִים אֶת עֵינֵי הַתְּמִיד שֶׁל הָאָדָם
אֶת עֲמֻלוֹ הַלֶּחֶם וְהַעֲצָב.
וְכִשְׁאוֹמְרִים אֲנִי חֹדֵשׁ אוֹמְרִים אֶת הַתְּקוּהָ הַמִּתְחַדֶּשֶׁת
כִּלְכַּנָּה הַמִּתְמַלֵּאת לְיָמִים טוֹבִים מֵאֵלֶּה.
וְכִשְׁאוֹמְרִים אֲנִי שָׁנִים... שָׁנִים...
קָל דְּמֵי הַזְּמַן צוֹעֵקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה
וְנוֹשָׂאִים עֵינַי עֲצוּבוֹת אֶל הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם.

יהי מנין הימים והשנים לפי הזמן הלאומי שלנו

יהושע מנח

21

שעות היממה. זוהי מולדת מיוחדת במינה, שעם ישראל הוא היחיד בין העמים, החי במולדת מופשטת זאת — מולדת הזמן. בה חי מאות שנים ובה טיפח את עברו וזכרונותיו המקופלים בו ורקם את תכלת תקוותיו, ועל כן זכינו לבוא עד הלום. אלולא הזמן הלאומי־הדתי היינו נעלמים. זמן זה הבאנו בשובנו הנה. עיון קל בפרסומים של העולים הראשונים, מכתבי הוועדים, ביישובים

אשר נוסדו — מאמת את העובדה, שהזמן שלנו היה העיקר. דגניה, למשל, ניהלה את חייה, בתשע שנות קיומה הראשונות, לפי התאריך שלנו ולפי החודש שלנו שילמו את השכר. ואנשי דגניה אז — פועלים שכירים אצל המשרד הארצי־ישראלי היו, שמנהלו הברוך היה הד"ר א' רופין, שמוצאו, כידוע, מגרמניה ורפה היתה ידיעתו בלשוננו ובתרבותה. אבל זה היה אז מובן מאליו. כך רשמה תאריך עברי מפלגת "פועלי־ציון" על "האחדות", שעורכיה היו יצחק בן־צבי, יעקב זרובבל ודוד בן־גוריון ז"ל ותלב"א — רחל ינאית. כל זמן קיומה הופיעה אך לפי התאריך שלנו. הוא הדין "הקונטרס" למפלגת "אחדות העבודה" — אך שלנו, היהודי.

ופתאום חל שינוי מכריע! מנין הנוצרים דחה את הלוח שלנו לקרן זוית והוא מתגולל חסר ערך, עלוב ומעורר רחמים. מיותר. ובכך הסכנה. לעולם לא יעלה בידנו לסגל לעצמנו את הלוח למנין הנוצרים, באופן שנחיה בו כדרך שחיים בו ה־צרפתים, למשל, או האיטלקים. לעולם! העמים האלה אין להם תאריך אחר, ולנו — יש. **לחדש לא נחרור ואת הישג נשכיה.** השכחת התאריך שלנו, הזמן הלאומי, עוקרת אותנו מאדמת מכו־תנו. הדם בעורקים מקבל הרכב לגמרי חדש. כל המטען הכביר שהזמן שלנו אוגר במכמניו — הכול, בכול, מכול, כול, אנו זורקים לים. **אנו נעשים אחרים!** בין בצביון ובין ברוח.

אני יוצא מהנחה אחת יסודית: **כשם שהארץ היא לאומית כך הזמן הוא לאומי.** וכשם שלחלקי הארץ יש שמות משלהם, המשווים מיד דמות מסוימת לנגד עיניהם של הניבטאים אותם, כגון ירושלים, טבריה, צפת ועוד — כך יש לחלקי הזמן שמות משלו: ניסן, אייר, סיון ועוד. הארץ והזמן מזוגים יחד ללא הפרד ושניהם, כשלמות, משמשים מולדת, בית, ערש־מבטחים חם ונוח, שבו מגדל כל העם את עצמו ובהם, רק בהם, הוא מטפח את חייו יום יום ומציין אותם בסימני היכר, מיוחדים אך לו, ומעבירים לדורות.

"לזמן", לנידון בזה, אנו מכנים בינם כולל אחיד: תאריך, לוח הזמנים, מנין שנים, חדשים וימים. לנו ידועים שלושה כנינים: לבריאת העולם, להולדת הנוצרי ולהגירת מוחמד.

העמים שלפני מאות שנים כפו עליהם את הנצרות, והם מונים לפי מנינה, מלבד ההיגוי המיוחד לשמות החדשים, שהיא נחלת כל לשון — כל שֶׁ עטף בזמן שלו, ובשמות חלקיו, את זכרונותיו הוא. כל מאורעות חייו שקועים בו וזה עושה אותו, את הזמן, ללאומי, פּרטי־פרטי לכל עם. המנין הנוצרי, אף על פי שהוא מקובל על הרבה עמים, אינו מוציא את הזמן מכלל לאומיותו, כי לכל עם זכרונות אחרים, חוויות והתרחשויות, המקופלים בו. וכתוך שהוא דבק בו זמן ארוך, הוא נהפך לחוק בלתי נפרד ממהותו והוא מזוג בשפתו. כל מחיצה אינה קיימת בין הלשון ובין שמות חלקי הזמן. מזוגים הם לאחדות אחת. לא כן אנחנו.

הזמן שלנו הוא לא רק לאומי אלא גם דתי. כל חיינו כשם צרורים בו, ואם כי מנינו, פה ושם, לפי אחרים (מנין שטרות, למשל), אבל חיינו רק בו, ולאורך גלויותינו שימוש לא רק ציון זמן אלא מולדת. הוא המשמר הגדול ומורה הדרך, והעם כולו חי אותו, כאוויר שניים, בכל עשרים וארבע

שלונסקי.
יום־הכיפורים
האנושי

נכסים

במורשת־ישראל שטרם הצלחנו
לנכס אותם לעצמנו. קח את יוק
הכיפורים. למשל. אם יש בלב
אדם תשוקה לכיפור עונות. ל־
היטהרות ההודרכות. מדוע לא
נוכל להפוך את יום־הכיפורים ה־
דמי לקטיגוריה אנושית? נקדש
לנו יום אחד בשנה. לא על
דרך הדתיות. אלא על דרך־
האתוס. אהבת־הבריות. ונעורר
קולקטיבים וגם את היחיד ל־
חשבון־הנפש. הרי אנו חוטאים
הן כיחידים הן כקולקטיבים.
הבה נאמר איפוא יום אחד
„סטופ“ — לשם שקילה ומדידה
של מעשינו. איך עושים זאת?
— אינני יודע. אולי על־ידי זי־
מון יום של השירה הלירית ה־
וידויית. וכן יום של שירה ב־
מובן של זימרה (כגילגול אחר
של הצום השטור של המאמר
נים). אולי נחדש את המנהג
היהודי הישן של הליכת איש
לבית רעהו לשם בקשת מחילה.
חרי מנהג זה. בשעה שהמציאר
הו — המציאותו כבני־אדם. ורק
הדת הפכה את המנהג למעשה
של ידאת־שמיים.

יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים. והוא קץ מחילה וקליטה לישראל. לפיכך סיבים הכל לגשות תשובה ולהתנדות ביום הכפורים.

אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרים אלא על עברות שבין אדם לבקום.

עצם לחברו. כגון החיבל את חברו. או המקלל חברו או גזולו. וכיצא כהן אינו נמסל לו לעולם. עד שימתן לחברו מה שהוא סיב לו ויכזהו. אף-על-פי שהחזיר לו כמון שהוא סיב לו צריך לרצותו ולשאל ממנו שימסל לו. אפילו לא הקניט את חברו אלא כדברים. צריך לפיטו ולפגז בו עד שימסל לו. לא רצה חברו למחל לו. מכיא לו שורה של שלשה בני-אדם מרציו ופוגעים בו ומבקשים ממנו. לא נתרצה להם. מכיא לו שניה ושלישית. לא רצה — מניחו והולך לו: וזה שלא מסל הוא החוטא. ואם היה רבו — הולך וקא אפילו אלף פסמים עד שימסל לו.

אסור לאדם להיות אקורי ולא יתפס. אלא יתא נוס לרצות וקשה לרעם. ובקשה שמבקש ממנו החוטא למחל מוסל לב שלם וקנטש חפצה. ואפילו הצר לו וחסא לו הרבה — לא יקם ולא יטר. וזהו דרכם של נכע ישראל ולקם הנכון

רמב"ם, הלכות תשובה

א קרא בנרון אלתחשך בשופר תרם קולך תגד לעמי
 2 פשעם ולבית יעקב חטאתם: ואותי יום ויום דרשון
 תעת דרכי יחפצון כגוי אשר צדקה עשה ומשפט
 אלהיו לא עזב ישאלוני משפט צדק קרבת אלהים
 3 יחפצון: למה צמני ולא ראית עיני נפשו ולא תדע
 4 הן ביום צמכם תמצארו חפץ וכל עצביכם תנגשו: הן
 לריב ומצה תצימו ולהכות באגרף רשע לא תצימו
 ה ביום להשמיע במקרום קולכם: הקוה יהיה צום אבתדו
 ויום ענות אדם נפשו הלכה באגזן ראשו ושק ואפר
 6 יציע הלזה תקרא צום ויום רצון ליהודה: הלוא זה
 צום אבתדו פתח חרצבות רשע התר אנדות מוסה
 7 ושלה רציצים חפשים וכל מוסה תנתקו: הלוא סרם
 לרעב לחמד ועניים מרודים תביא בית כרתראה סרם
 8 וכפולו ומבשרך לא תתלהב: או יבקע כשתר ארץ
 ואתחתך מדגה תצמח תירד לסוף צדקך כבוד יהיה
 יאספך:

ישעיהו פרק נח' - נקרא בהפטרה ליום כיפור

הרעיון הנרמז בדברי הנביא הוא:

יום כיפור אינו מתבטא רק בצום, כי הצום בלבד הוא
 ביטוי פסיבי "אלוהים והנביא קוראים להתנהגות
 פעילה יותר, למעורבות של הפרט ביחסו לזולת הנזקק
 לעזרתך: פרוס לרעב לחמד, עניים מרודים תביא
 בית, כי תראה ערם וכסיתו, שחרור עבדים.

ליל כל-נדריו. יהודי שומע את הו-
לם לבו, יהודי ליהודי חרד. מי במים,
מי באש.

ליל כל-נדריו. העולם עמד מנוע, ו-
היהודי ער. פנים אל פנים מול גורלו,
כל עדת-היהודים, עם מול גורלו.

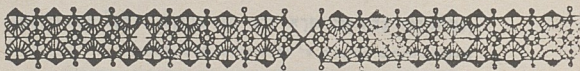
ומבקש הלב היהודי: תן מנוחה
לארץ הזאת. תן כוח לעם, תן חיים.

ליל כל-נדריו. בשעה זאת כל היהו-
דים עדה אחת יחדיו. זוכרים שנות
אלפ-ידור, צופים אל שנות אלפ-ידור.
בהן תאיר הגאולה.

כי עוז ניתן לעם הזה. סמלים
מלווים את העם בדרכו הארוכה, ו-
הם כולם ביטחה. לא אמות כי
אחיה. גם אם אעבור בניא עלמוות,
בזאת אני בוטח.

ליל כל-נדריו. יהודי שומע את הולם
לבו, יהודי ליהודי חרד. יהודי ליהודי
אומר: חזק!

דבריו הפתיחה של מנחם אורן

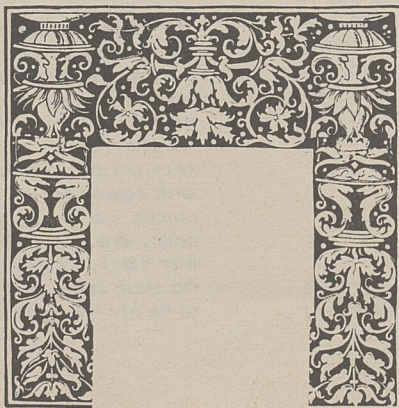
”כל נדרי”

^{חרגים}
 כל נדרים ואסורים ושבועות
 וחרמות וקונמות וקנוסים וכנויים.
 שִׁנְדַרְנוּ וְשִׁנְשַׁבְעֵנוּ וְשִׁתְּחַרְמְנוּ
 וְשִׁאָסַרְנוּ עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִיּוֹם
 כְּפֻרִים שֶׁצִּבַּר עַד יוֹם כְּפֻרִים זֶה.
 וּמִיּוֹם כְּפֻרִים זֶה עַד יוֹם כְּפֻרִים
 הַבֵּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה. — בְּכֹל־אֲנִי
 מִתְחַרֵּט כֹּהֵם כֹּלֵם יֵהִי מְתָרִים.
 עֹזִיבִים שְׁבוּתִים. בְּטָלִים וּמְבַטְלִים.
 לֹא שְׂרִירִים וְלֹא קְנִימִים. נְדָרֵינוּ
 אֵינָם נְדָרִים. וְאֵסְרֵינוּ אֵינָם אָסֻרִים.
 וְשְׁבוּעוֹתֵינוּ אֵינָן שְׁבוּעוֹת.

כל נדרי ואסרי ושבועי וחרמי
 וקונמי וקנוסי וכנויי. דנדרנא
 ודאשתבענא ודאחרמנא ודאסרנא
 על נפשתינא מיום כפורים שצבר
 עד יום כפורים זה. ומיום כפורים
 זה עד יום כפורים הבא עלינו
 לטובה. — בקלהון אחרטנא בהון.
 בקלהון יהון שרן. שביקון. שביתיין.
 בטליון ומבטליון. לא שרירין ולא
 קנימין. נדרנא לא נדרי ואסרנא לא
 אסרי ושבועתנא לא שבועות.

נוסח ארץ ישראל

ונסלח לכל-עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם. כי לכל-העם בשענה
 וחרמות... וכנויים -- לשונות של סוגי אסורים, נדרים ושבועות.

- אבותינו נהגו כך מדו-
רוח, ללא קשר למאורע היס-
טורי מסוים. (אני נזכרו במנהג
שנפגשתי עמו בפירנצה אחרי
מלחמת העולם השנייה: בסוף
תפילה נעילה של יום כיפור
מברך האב את המשפחה וב-
ניו בפרישת כנף סליתו, כא-
שר גבו לארוך הפתוח - כאן
בא לביטוי רצף המשפחה.)

*

* נחזור לצורך בהתפיסות:
חשוב מה שיעשה בצנעה, ב-
כמוס, ולא בפרהסיא. כי ה-
חבירגת בקיבוץ נתמסדה. מ-
כאן שמתבקש חידוש הַיְיָוּת.
כשם שקיים ופועל "מוסד ה-
רכילות", כך יעשה כנפיים
גם המעשה הטוב, האנושי.

* ואם ישאלוני: האם אין
זה חוסר פרופורציה למקד
את ההתפיסות האישיות מול
העצב של אסון קורבנות ה-
מלחמה של השנה? - אשיב:

היא הנותנת: רגע, עצור!
מה ערך ומשקל לברוגו שלך
לעומת עוצמת היגון - - ל-
כך ה ה ה ה!

* ואשר להתרוממות כבי-
כול שצנפה את הציבור בעת
המלחמה - זו היתה התרוממות
רגעית חולפת. כך גם קרה בין
חסידים ובין דבנים ניד לאחר
יום כיפור: הַיְיָוּת הגדול וה-
מרגש בחג בבית הכנסת, לא
שינה במאומה בהלכות הפרט
והחברה - כי גם שם הכל ה-
תמסד. אדם הכה על הטא נְדִי.
וחדר לסגור. לא ראיתי שלאחר
יום כיפור נפסקו מחלוקות -
זה לא חדר לעונק האישי.

יום כיפור בקיבוץ - כיצד?

* תוכנו של יום כיפור מת-
מקד בשני מישורים: בין אדם
ל קו נ ו ובין אדם לחברו.
מצוות בין אדם לקונו - אין ל-
בנו נהון ובנוי להתיחסות זאת,
ולא נהיה כנים אם נגלוש מאמו-
נה לפולקלוריים.

* לעומת זאת ציבורנו הקי-
בוצי אמור ויכול לקיים מצוות
בשלימות - מצוות בין אדם ל-
חברו. תוכנו של יום-כיפור
כולל איפוא מרכיב זה.

* בקיבוץ מתהוות תקלות
בין אדם לחברו, הן מגיעות
אפילו כדי קרע - באידיא ד-
ריתחת - וקיים ה"ברוגו"
(תופעה זאת אופיינית יותר בין
חברים קשישים).

* יום כיפור מאפשר בחוכנו
ובאוריתו - להתפיס.

* ואשר להתכנסות הציבור
בח"א, בערב יום-כיפור: ה-
ידיעה וההכרה שמספר חברים
אכן התפייסו לקראת יום זה
יוצרת אירת נשמה יתירה.

* - קיבוצים שלא נהגו ל-
התכנס בערב יום כיפור, כ-
דאי ואפשר שיתחילו לעשות
כך השנה (ללא התיחסות וללא
סמיכות הרגש ומה שאירע ב-
שנת תשל"ד) ויניחו את היסוד
להתכנסות בעלת חוכן מיוחד
זה.

* אומרים: התנועה הקיבו-
צית לפני כ-15 שנים ויותר
קיימה את המצוות התרוכיות
יותר מהחסידים ובהתלהבות
של נשמה יתרה. ואכן, קרה
משהו אצל הדור הצעיר בעו-
לם; הם סולדים כפרהסיה, כי
אמירה בפרהסיה יש בה נישום
כפיה על הפרט. ואם יש רצ-
עיר מה לאמר בעל ערך התנה-
גותי-משמעותי - הוא מבקש
לעשות זאת ביחידה, בצנעה.

* יש הטוענים בינינו ליום
שבתוך ביום כיפור, ואחרים
טוענים להנהגת יום עבודה כ-
מועד זה - בקיבוץ. אני אי-
שית התנגדתי בקיבוצי שיהיה
זה יום עבודה. אישית איני
עובד ביום זה.

* אבל יום כיפור תשל"ג -
אינו דומה ליום כיפור שלפניו
ושלאחריו. כאן הזדמנות לש-
תול מנהג חדש, תואם לערכי
היום הזה כפי תפישתנו והווי-
תנו. ואם אפילו קומץ יהפייס
בגלל יום כיפור - דיינו. ב-
כלל קשה להשריש מנהג כחב-
רה חילונית

(מתוך שיחה עמו) אבא קובנר

ליד כד־נדררי באישביין

ביומן קיבוץ לוחמי הגיטאות מס' 600 נשים. באגף אחד חיו היהודיות ובאגף השני נוצריות, אוקראיניות ופולניות.

בבלוק מספר 27 באושביץ חיו כ־600 נשים. באגף אחד חיו היהודיות ובאגף השני נוצריות, אוקראיניות ופולניות. כדי לקלוט את ההמון הרב הזה של אסירות, שמספרן אף גדל בימים שהגיעו, טרנספורטים חדשים, היל"קו את הבלוק במחיצות. המרחק בין מחיצה למחיצה היה כ־2 מטרים. ב־כל אחד מהתאים הללו הותקנו 3 דר־גשים. כל דרגש שימש המש ואף שמונה נשים.

הצפיפות מרובה. התפרוץ — תפ־ריטם של "מוזולמאנים": בבוקר — קפה טר; בצהריים — מרק; בערב — 200 גרם לחם (עם ריבה או מ־גרינה).

ערב אחד חזרתי כרגיל מן העבר דה יעמדי בתור, ליד השער. לקבל את מנת הלחם שלי. אותו ערב הופ־תעתי בקבלי מידי השטובנדינסט. גר־סף על הלחם, גם גרות.

תמחתי ושאלתי לפרש הדבר. "הערב — יום כיטור" — השיבה בת־שחתי.

בהיכנסי לבלוק הופתעתי שבעתי יים, כיון שראיתי יהודיות המתכ־ננות אף בתנאי רעב אלה לצום. ר־אכן, צמו היהודיות.

בליל כל נדרי" עמדו בנות־יש־ראל אלה אצל הנרות הדולקים. אור הנרות נשפך על פני הבלוק, ותן בוכיות ומתפללות. ראו זאת הנוצ־ריות מהאגף השני — ונשתתקו. ש־ממה כבדה עמדה בבלוק — כשמצי־דו האחד יהודיות סופקות כפים גזכה נרות דולקים ומן הצד האחר — ב־נות פולין ואוקראינה תמחות.

ואו, לפתע, יצאה פולניה אחת ת־מירה מבין חברותיה, עברה אל ה־בלוק שלנו — וישאה דבריה:

"חברתי יהודיות! היום, ביום תג־כן מאחלות אנו לכן, כי תזכר לחוג את יום־הכיפורים הבא בחירות. וכ־שתחזור לבתיכן, תמצאו שם את בנ־משפחותיכן..."

יותר אינני זוכרת פתוכנו של "נאום" זה. אני רק זוכרת, כי הרר־שם היה רב. היה זה רגע של אחוות בני־אדם במקום שאדם לאדם היה גרוע מזאב.

והמפליא ביותר נרחש למחרת היום. כיון שהיהודיות צמו, נותר מ־זונן בתוך הדוד, ובמשך כל היום הארוך הזה עמד האוכל — ואיש לא נגע בו. למרות הרעב, למרות התרגל־לחטוף מכל אשה חלי־שה את מזונה — עמד לו מזון זה עד שעת צאת הכוכבים, ואז עטו עליו הצמות".

העיקרים

רבי מנדל אמר פעם בפני קהל ועדה:
 כלום מה אני מבקש מכם! איני מבקש אלא שלושה דברים:
 שלא תהיו פוזלים מתוך עצמכם, ולא תהיו פוזלים לתוך
 זולתכם ולא תהא כוונתכם לעצמכם.

התרופה

למדן אחד כילי סח לפני רבי אברהם מסטרטין: "אומרים
 שמעלתו נותן לבריות תרופות טמירות, והרפואות פועלות.
 יתן מעלתו גם לי תרופה כדי להשיג יראת השם!"
 "ליראת השם", אמר רבי אברהם, "איני יודע תרופה. אבל
 אם רוצה אתה תרופה לאהבת השם, תוכל לקבלה."
 "זו רצויה לי עוד יותר", קרא האיש, "יואיל נא ליתנה
 לי!"
 "התרופה", השיב הצדיק, "היא אהבת הבריות".

וכה מכאיב לדעת:

יש עמים

הזכאים לסעוד להם עם ערב

על שולחנות הרקיע הגבוהים,

מבלי לחרוד לקול צופר

וכי פתע

יקיץ אדם

תשע אמות עמוק במקלט ביתו.

אך מה אנו כי נבוא

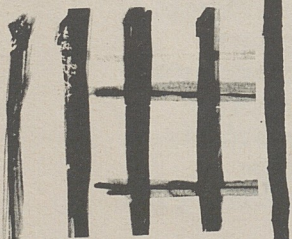
אל המנוחה

של חג יונים בלבנונית תשרי

עת בדמינו דוהרים בלי הרף

גנים עשנים.

איתמר יעוז-קסט

X

איזה אילן יפה

איזה אילן יפה

צפח עשך שיה

יגדים שעדם פשתו

עשוקים בעתב ואים

לד הגזע

מבלי דעת

על הבדים שהיו פעם צחוקה

חונות צפדים לזקן

מבנמיהו נדודים

ולבך מזרים דם זזק

לורידי העלים ואין

לבך ידא עוד

ואין עוד לבך מיוסד

נרדף על צואה

כה שלו כתינוק בערוסה

איזה אילן גא

שהיה פעם אבי

וידויו של ימינו

לפניך - רבונו של עולם
לפניחס' - קדושי-חשואה

הווילדולי כתוב בסדר א' ב' כפול

על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם באטימת און
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם באולת יד
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בבטחון כזב
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בבגידת רעים
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם כנגבת דעת
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם כגובה לב
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בדעת וכדבור
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בדכוי לכבות
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בהבל פיני
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בהסוס ובהרהור
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בויעדות שקא
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בוכוחי סרק
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בוהירות יתר
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בחלנות שוקה
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בהבוק ידים
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בחזקת המצח
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בטמטום המח
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בספשות פה
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם ביאוש מדעת
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם ביראת גדיביני
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בכריעות בךך
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בכניעות
על חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בלהגות
ועל חטא שקטאנו לפניך ולפניהם בלשון הרע

על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם במשפט ובמאמר
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם במורא ובמגור
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בנאומים
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בנעילת שפירים
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בסבלנות
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בסכול עצות
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בעליזות חיינו
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בעלום עין
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בפחד ובפחז
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בספזי ובספזיס
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בצדוק הדין
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בצדית רע
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בקשיחות הלב
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בקלצר ראת
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם ברפוי גדים
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם ברע מעללים
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בשאננות רוח
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בשקרנות מננה
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בשנאת חנם
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בשקור עין
 על חטא שחטאנו לפניך ולפניהם במעמולת שקר
 ועל חטא שחטאנו לפניך ולפניהם בתכסיסי מרמה
 ועל כלם אלה סליחות

סלח לנו. מחל לנו. בשר לנו.

... שמור עלי שברגעי עייפות ומתח בעבודה לא אגיד לאדם מה שלא רציתי לומר ומה ששסום אופן לא הייתי מסמיע בשעה רגילה, בישוב הדעת.

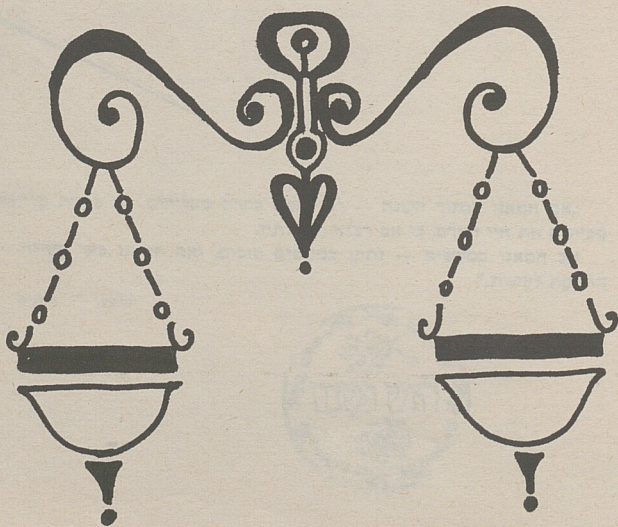
שמור עלי, לכל אצא מגדרי בשעת עומס, כשבעיות קשות-פתרון ניצבות בבת אחת.

תן לי אומץ להבליג ותושיה למצוא את הברירה הנכונה לפעולה. שמור עלי, שברגע חס, ובלחץ הרגע לא תפרוצנה מחשבות, שרציתי לשומרן לעצמי בלבד או להדחיקן בכלל.

שמור עלי, שהנישורים והניסיון שרכשתי תוך שקידה ועמל-נמלים, לא יטבעו ביס התגרות הקטנות וההתנגסויות היומיומיות של האנשים. שים בפי את המילים הנכונות ברגע של עימות פתע עם מאורעות ועם בני-אדם - לתת תשובה נכונה לשאלה שלא הייתי מוכן לה - שתהיה היא אנושית, עיניינית, שלא אצטרך להצטער עליה, כי לא אוכל להשיבנה חזרה.

עזור לי לשכוח ולא לנסור על התפרצות של מי מחברי. אולי נחפס ברגע של חולסה והוא מצטער על כך. ואולי אינו מצטער, אך אין לאל-ידי להושיע, ולו אבחר בדרך הסליחה...

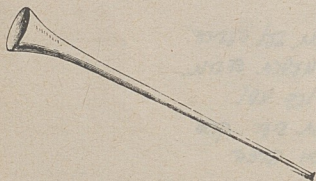
(אשר שופט (נגבה)

קדושה אנושית

כתוב: „ואנשי קודש תהיון ליה׃
פירש הרבי מקוצק: „היו לי קדושים קדושה אנושית“.

עֲקֵר יִתְקַיְעַת שׂוֹפֵר אֶהְיֶה שְׂנֵאת חֲנֹק
וְאֶעֱזֹר אֶפְתָּח, אֶמְצוֹת וְשִׁלּוֹם.
(סליחות)

כבד את חברך ואת בן-חברך, למען יאריכון ימך
על אדמת הקיבוץ, אשר כבוד גדול נתן לך. ●

„אם הטאנו כמשך השנה — לא נחמש כפרה מאלוהים. לא כוחות עליונים
מכוונים את חיי האדם, כי אם רצונו ומגמותיו.
אם הטאנו כמעשים — נתקן כמעשים טובים. ואם הטאנו כאי עשייה —
הרי עת לעשות.“

יהושע. אלונים

• המשפט

כאשר יש ל' זונים זוג המדגש ואחד
 גרר, המדגשן אצלו יהודי עני שצריך
 היה לפיטא או גר.

כשגמול של ר' זונים לא היה ב'י כסל. אמר אידיו
 שהיה גמול של "קופת תקון ספרים" זוג המדגש:
 קח סכום כסל בהלוואה מהקופסה, גם אחידי העני
 שישיא את גר, ופטיח שנתזיר את הכסל בקרוב.
 כאשר שמעו העלוי בתים זוג המדגש על המדגש,
 רגמו מלב צעם על העוול! כסל שהיה מיוחד לתקון
 ספרים, נימא לאיזה חסיד קצין

זמנו אספר ודני בה איך לפענש את בעל העבירה.
 חרבו וגרבו אומו כאילו רפר רגרה מדגשת ודגרת.
 קם ר' זונים ואמר להם: אספר להם משל:
 פדים פרצה משפר בין החיות לפגרתת ביצר. קראו
 לאספר ב'י לפענש את האדם שצטטו בכרזה
 המשפר.

האריה חלק החיות מצווה על כל חיה ובערה
 שצצה פסע ל שהוא, והטודות לפני בית-הדין
 של החלק ושניו.

זא המר והטודפ. זאחד החיים, כאשר הוא
 פיה נעז מאד והוא נצד לחפש מזון באשנוא, נקרא
 בצרכו אדם, קם וסלן אומ.

המלך וכשרים מקיימים ישיבה ומתעדים למסקנה:
 הנמר תל מפסד: הוא היה רעך, משהו אחר ואכול
 פוט אלו אדם, לא היה לו ונסל אלו - וכי הוא נחמ.
 כדי אטרול בני אדם.

באו חיות אחרות להתבודות. אטואם פסקו:
 זכאים.

בא הזאב ומספר: כשהיית רעז מאד
 פאלט ספרה ועלמך. טרפת אומן ביום אחד.
 אחר המצייתת אכונה מיעד ביר הדיון למסקנה:
 זכאי. הריבו זאב ואזאב זה מגאים מאד, ולא
 גאלו זה אלוניים יביא מאפרה על העולם.
 ואנסול זאב רבשה, מרעה לפי השאפטים
 ומספרת בקרעה רעה שביא הטאה חטא נורא.
 זה היה בחולל. שדיר היה קור נורא, רחם עליה
 געל רביג והטנסה לביגו, כדי שלא תקפא מקרי.
 באמצע הוילה, כאשר לא ילה להודם כי הציק זה
 הבעז, התישה פגאם שבעל געל-הביג יש קרה קש.
 מחצוקים הבעז אלה אג הקש.
 כאשר שעת החיות על הנוצרה הזאב התקפבו
 ובחריקת שינים בערו:

גאלו חטאך, אני סוללים מהמאפרה: בעצמם כי
 כז, התקפלו ל השאפטים על הפרשה וטרבור.
 ומוסיל ר' קים: כולכם חוטאים בצדירות שונת
 ולא קלוג ואג האיש העז אגם רובים ועניש על
 כי עשר אעני מחצוקי.

"קדיש" ללאונרד ברנשטיין

39

מאת נתן נישורי

בכוסיקה הרצינית מטפל לאונרד ברנשטיין
בבעיות החשובות ביותר של האדם בימינו,
הסימפוניה השלישית שלו, "קדיש", נראית כהמשך
לסימפוניה השנייה, "תקופת החרדה". אולם
בעוד ש"תקופת החרדה" אינה אלא האור מצבו
הנפשי של האדם החי בצל הפצצה האטומית, הרי
ה"קדיש" היא מחאה חריפה, ונסיון לעריכת
חשבון עם בורא העולם.

מילות ה"קדיש" נשמעות במסך היצירה שלוש
פעמים במשמעויות שונות. בפרק הראשון יש
להן משמעות של אבל, על ההאבדותו המסוערת של
האדם: בפרק השני משמעותן היא הפילה לשלום,
ו"שיר-ערש" לבורא. העיף משלוט בעולמו;
בפרק השלישי, הקדיש הנו "שיר הלל", אולם לא
רק לאלוהים, אלא גם לאדם: "יתגדל ויהקדש שם
האדם".

שלשה "הקדישים" מופיעים כחלקיהם השניים
של כל אחד משלושת פרקי היצירה. בפרק הראשון
והאחרון, מסורים הם למקהלה מעורבת של מבוגרים,
ובפרק השני - לזמרה הסופרן הסולנית ולמקהלה
ילדים. בחלקים הראשונים של הפרקים, שולטת
מילותיה של הקריינית, שאף הן נכתבו בידי
ברנשטיין, בפרק הראשון מבקשה היא לומר הפילה
שתהא אולי האחרונה בחייה של האנושות. בפרק
השני, שהוא מעין "דין הורה"; מסיחה היא
האשמה נגד הבורא שנשט אה עולמו, שאינו מסוגל
להשליט בו סדר, ושהפר אה הבטחותיו לאדם.
בהמשך - מבקשה היא סליחה מן הבורא העזוב
והבודד שהוא אומלל כמו ברואיו; מוכנה היא
"לאכצו אל חיקה, לערסלו ולטלטלו".

הטכסט המילולי של היצירה לא הגיע עדיין
לגיבושו הסופי, וברנשטיין מהכונן לערוך בו
שינויים. כסיבה זו לא נדון על פרסיו ולא
נעריך אה ההעזה החיובית שבהצגת הריון החשוב
בבעיית האדם והאלוהים.

שיטים
מכון החגים הקיבוצי
בית השיטה 18910
טל: 04-6536344/968

כאם השנה

עק 2

שנת